

A tejnyomoruság és tejhamisítás ellen.

A népelelmező bizottság figyelmébe ajánlható javaslatok.

1. A tej hamisítása.

A főváros közönsége már nagyon régóta nem tudja, milyen az igazi tej. Ahány kézen keresztül megy, annyszor forgatják ki eredeti állapotából. Még békeidőben is így volt, hát még most! A közlelmezési osztálynak a vasuti állomásokon rendezett ellenőrzéseiből kiderül, hogy hamisítanak a nagy tejgazdaságok; a vámoknál tartott razzziák azt kiabálják, hogy hamisít a környékbeli sváb milimári; a vásárbiztos ellenőrzése mutatja, hogy hamisít a tejnagykereskedő; és hamisít mindenki, aki mások részére tejjel üzérkedik, egészen a szatóc-boltig és kávéházakig.

Olvasunk, hallunk ellenőrzésről, tejra-ziákról, csak éppen arról nem hallottunk eddig, hogy a hamisítás megszűnt vagy akár csak egy kicsit is csökkent volna. Ugy látszik, nagyon érdemes hamisítani. Lássuk,

kinek fizet a tejhamisítás legjobban?

Erre a kérdésre hadd feleljem helyettünk olyan ember, aki többet ért a kérdéshez, mint kivülről akárcsak Budapestben. Hadd feleljen Gerlei Lajos ur, a Köponti Tejesarnok Szövetkezet, az emberséges „Köztejt” igazgatója. Gerlei 1910-ben „Nagyvárosok tejellátása” címmel nyomtatásban is kiadta a „budapesti kereskedelmi kamarához beterjesztett véleményes jelentését”, ennek a jelentésnek 12. és 13. lapján olvashatjuk a választ kérdéseinkre. Gerlei szerint a hamisítók között legjobban járnak a tejnagykereskedők, akik igen ravasz módon manipulálnak.

E hamisítók ugyanis — mondja G. — a termelőktől kapott tej zsirtartalmát az esetek túlnyomó részében hattized-nyoletized százalékkal lefölözés útján csökkentik; — — — Miután azonban a zsír elvonása által a tej fajsúlya emelkedik, a hamisító úgy segít magán, hogy a már részben lefölözött tejbe vizet önt. A víz a tejnél kisebb fajsúlyú lévén, a hamisított tej fajsúlyát ismét leszállítja. Leggyakoribb azonban az az eset, amidőn az így meghamisított tejbe még 10 százalék teljesen lefölözött tejet is öntenek. E hármass manipulációból a hamisítónak a következő haszna lesz (13. lapon):

1. A lefölözött zsír értéke	5.0 fillér
2. Hozzáadott víz értéke	2.1 fillér
3. Hozzáadott lefölözött tej értékkülönbözete	1.4 fillér

Összesen 8.5 fillér

Értsük meg jól, mit mond Gerlei. Elárulja, hogy a budapesti tejkereskedő oly ravaszul hamisít, hogy a legnagyobb biztonsággal kisiklik a törvény megtorló kezei közül. Mert hogyan hamisít a műveletlen vidéki atyafi? Kétféleképpen: vagy leszedi a tej tetejéről az összegyűlt tejszint („lefölözi a tejet”), vagy pedig vizet lötytyint közéje. Am ha ezt ellenőrzik, rajtaveszt. Már a vásárfölgyelő megcsipi, mert az ő egyszerű tejmérője már elárulja, ha ilyen naivan hamisították az elébe került tejet. A lefölözött tej ugyanis nagyobb, a vizezett tej kisebb fajsúlyt mutat, mint a rendes, hamisítatlan tej.

Gerleitől megtudjuk, hogy a budapesti kereskedő egészen kitanulta a mesterségét. Ő lefölözi a tejet — ettől magasabbra szökken a fajsúly a kelleténél; de azután neki megy a hamisító ur a hideg zuhannyal és addig öntözi, hűti, amíg ismét régi mértékére csökken a nagyravágyó fajsúly. No, így azután már jöhet a vásárbiztos az ő kitűnő tejmérőjével. De jöhet a vegyész is az ő elemzésével, jöhet; ugyanis hiába jön, A tej-

kereskedő ur ugyanis törvénytudó, sőt törvénytisztelő ember, aki tudja, hogy a földművelésügyi minisztérium 38.826/1906. számú rendelete szerint a tej zsirtartalmának nem szabad kevesebbnek lennie 2.8%-nál; ennél fogva úgy manipulál (a Gerlei által ismertetett módon), hogy abban a tejben, amely 3.7% zsirtartalommal érkezik hozzá, végül is maradjon még belőle 2.8%. (De azért nem szabad azt hinni, hogy ime, maga a törvény ad módot a hamisításra. Szó sincs róla. Később megmutatjuk majd, hogy igenis meg lehetne gátolni ezeket a manipulációkat.)

De térjünk vissza a dolog lényegére: a profitra. Gerlei szerint a leírt hamisítómanipulációval literenként máris 8.5 fillért nyer a kereskedő, még akkor is, ha önköltségi áron adja tovább a tejet a kiskereskedőknek. Igen ám, de ezt a számítást a háború előtt végezte Gerlei; de hogyan fest ez a számítás a mostani viszonyok között? 1. Drágult a tej, 2. drágult a tej zsirja (a vaj), 3. a víz beszerzési ára nem drágult. Ennél fogva a manipuláció haszna így alakul:

1. A lefölözött zsír ára (5 fillér helyett)	10.0 fillér.
2. Hozzáadott víz értéke (tejként eladva)	2.6 fillér.
3. Hozzáadott lefölözött tej értékkülönbözete	1.4 fillér.
Összesen	14.0 fillér.

Vagyis a tejnagyhamisító ma csupán a manipulációjával literenként 14 fillért keres a tejen, ami csekély napi 3000 liter forgalmu nagykereskedésben 520 korona tisztességtelen profitot jelent egyetlen napra! Ezt nem mi mondjuk, ezt Gerlei Lajos számításai mutatják.

2. A tejszinttilalom.

Meg akarják tiltani a tejszint (habtejszín, kávétejszín) előállítását és forgalombahozatalát. Ezt mindenesetre helyeseljük, sőt hangsúlyozottan követeljük. Kinek van vajjon jussa tejszínhez, amikor beteg gyermekek hiába epekednek tejért? Csak hogy baj van ott, amikor a városi urak azzal okolják meg a tervezett tejszinttilalmat, hogy ennek következtében több lesz a tej. Ezek a jó lelkek ugyanis azt hiszik, hogy a tejszínkészítés lényegesen csökkenti a tejmennyiséget; azt hiszik, hogy a lefölözött tej már nem kerül forgalomba, hanem turót készítenek belőle. Pedig tévednek. Ez a lefölözött tej — a fentebb ismertetett manipulációk segítségével — ma is forgalomba kerül mint teljes tej. Sőt tovább menve: Budapestben a lefölözéstől nem fogy, hanem szaporodik a tej mennyisége. Szíveskedjenek a tisztelt városatyák Gerlei kollegájuk érdekes füzetét át tanulmányozni és rögtön be fogják látni, hogy Budapestben a tejszínkészítésnek tulajdonképpen tejszaporító hatása van.

De azért mégis arra kérjük az illetékes urakat, tiltsák el a tejszín készítését és forgalomba hozatalát, de úgy, hogy ez a tilalom azután több legyen a körösi szenteltvíznél.

Tessék olyan ellenőrzést gyakorolni, hogy a kereskedők ne manipuláljanak. Tudnunk kell először is, hogy itt nem segít a tejmérő. El kell menniük a tejtelepekre, ott bele kell nézniük minden edénybe, minden üzleti könyvbe és ha kell, állítsanak oda is piaci rendőrt, aki tartsa szemmel, mit, hogyan manipulálnak. Mert a tejszinttilalom még igazán nem szegi útját az ismertetett hármass manipulációnak. Hiszen nem muszáj azt a lefölözéssel szerzett tejszint mint tejszint

forgalomba hozni, lehet abból vaját is köpülni!

3. A vaj megrendszabályozása

is szükséges tehát ahhoz, hogy a tejszinttilalom érjen valamit. Mert a hamisító azt mondja: Enye, baj lesz, ha nem szabad lefölözöm, hiszen akkor vizet sem önthetek a tejhez, mert elárul a tejmérő. Tehát muszáj lefölözöm, ha másért nem, már csak azért is, hogy vizezni lehessen. Tehát lefölözök. De tejszint nem adhatok el. Hát csindlok belőle vaját. Hiszen tudja mindenki, hogy tejszínből készül a teavaj. A teavaj kilójáért pedig ma nagyban is 8—9 koronát kap a kereskedő. Ha már most a Gerlei előadása szerint manipuláló hamisító 0.8% zsirt elvon a tejből, ez 100 liternél 80 deka zsír, ami kerek 1 kilogram vajnak, pénzértékben legalább 8 koronának felel meg. Vagyis a lefölözés így is vigan fog tovább folyni, hiszen ebből vaj formájában is legalább 8 fillér az extraprofit minden liter tejnél. Azután ez még maga után vonja — akarva, nem akarva — a vizezést is, ez is profit.

Ime, tisztelt közlelmezési tízes bizottság, ennyit ér a tejszinttilalom, a tej kellő ellenőrzése nélkül.

4. Tessék ellenőrizni.

tehát a tejtelepeket, különben kárbaveszett minden szép határozat. Meg kell nézni, hogy a tejszinttilalom életbelépése után melyik kereskedő ad el vaját. És amelyik elad, mutassa meg üzleti könyveiben, honnan vette, vajjon nem itt Budapestben készítette-e a tejmanipuláció terméke gyanánt. Ha vidékről kapta, bizonyítsa fuvarlevéllel vagy akármi más hiteles módon. Szóval: tessék a tejjellenőrzést minden törvényadta eszközzel és módszerrel becsületesen végrehajtani.

De ez még mindig nem elég. Ha így végérvég vigyáznak is a tejszinttilalom megtartására, ezzel még nem tettek eleget, az egész fáradság kárbaveszett, ha nem

maximálják a vaj árát!

Ha ugyanis a vaj ára a mai örült színvonalon marad, fogja majd magát a derék, „jogaiban csorbitott” tejmanipuláns és minden tejet visszatartja és egyszerűen földolgozza vajnak. Lássuk, jól jár-e ezzel az üzlettel? A tejet nagyban 36 fillérjével adja el, a vaját legalább is 8 koronáért kilónként. Tehát 100 liter tejet, amelyet nem hamisíthatott meg, kapna 36 koronát.

Ebből a 100 liter tejből, amelynek zsirtartalma 3.7%, előállíthat 4.1 kiló elsőrendű vajat. Ennek ára nagyban 8, kicsinyben 10 korona, kap tehát 4.1 kilogram vajért a 8 korona = 32.80 koronát.

De van ám még 96 liter lefölözött teje is, amit — mondjuk — nem szabad forgalomba hozni. Készít tehát turót és kap belőle kerek 10 kilogrammot. 10 kilogramm turó a 120 fillér = 12.— korona.

Összegezzünk:

4.1 kg. vajért	32.80 korona
10 kg. turóért	12.— korona
	44.80 korona

Ily módon tehát 100 liter tejből a kereskedő — hamisítás nélkül, csupán egy kis munkatöbblettel — kerek 45 koronát hozhat ki 100 literenként, vagyis 45 fillért literenként a mostani 36 helyett és ebben semmiféle tejszinttilalom meg nem gátolhatja.

Ezen csak a vaj árának maximálásával lehet segíteni.

Számításunkból látható egyuttal, hogy a vaj mai ára, amely a zsirdrágaságból kifolyó nagyobb kereslet következtében boldult meg ennyire, egyszerűen uzsoraár, amely a tejtermelőket rövidesen azzal fogja csábítani, hogy ne küldjenek Budapestre egy csöpp tejet se, hanem maguk dolgozzák föl vajjá és turóvá. És ne higye senki, hogy

ez csak üres rémlátás, mert föltevésünket máris igazolta

a fővárosi kofák tejfölbölcsessége.

A tejföl árát literenkint 1 korona 60 fillérben állapította meg a hatóság. A kofa azonban kezdi nem adni ezen az áron, de a büntetéstől is fél és így drágábban sem adja. Fogja magát tehát és egyszeriben kiköpüli a tejfölt. Egy liter közepes minőségű tejfölből kap csekély munka árán legalább is 25 deka vaját és ezt kicsinyben eladja 2 korona 50 fillérért. Így hoz neki 1 liter tejföl 90 fillérrel többet, mint a maximális ár és még az író is eladhatja.

*

Szívleljék meg ezeket a számokat és adatokat, akik a tejkérdésben határozni fognak és lássák be, hogy:

1. Gondoskodni kell a gyermekek tejszükségletéről.
2. El kell tiltani a tejszin forgalombahozatalát.
3. Nehogy pedig a lefölözéssel nyert tejszint vajjá földolgozva hozzák forgalomba: maximálni kell a vaj árát, mert a mai ár aránytalanul (mintegy 25 százalékkal) magasabb, mint a tejnek már magában véve is tulságosan nagy ára.
4. Szigorú ellenőrzést kell gyakorolni a tejnagykereskedők telepein, a Gerlei szakértő ur tanulmányában levő utmutatás szerint, nehogy a törvény holt betű maradjon.

Hogy történt - Belgrád bevétele

*

A Népszava haditudósítójának távirata.

(Hadisajtószállítás, október 20.) — A hadisajtószállítás jóváhagyásával. Vasárnap Zimonyból Belgrádba mentünk. A hajón, amely minket Szerbiába vitt, rendkívül érdekes előadást hallgattunk végig Belgrád bevételeiről, amely a következőket mondja:

Október 5-én kezdődött meg a Zimonyban összegyűjtött nehéz tüzérség belövése Belgrád katonai épületeire és a város azon pontjaira, ahol a védőerég elhelyezkedett. A szerbek nem viszonozták a tüzelést. Tudtuk, hogy a szerb tüzérség a Kalimegdánon és a Vracar-magaslaton van elhelyezve. A szerb gyalogság a parton, földött állásokban és a kis Cigányszigeten a szétrombolt vasúti hid fölött tartózkodik.

A szerbek fényszórói a Kalimegdánon egész éjjel működtek. Éjjel Belgrád minden utcai lámpáját kioltották. Október 6-án folytatódott a tüzérségünk belövése. Megfigyelőink észlelték, hogy a hatás, különösen a város északi részében, nagyon jó volt. Több nagyobb tüzet vettek észre észre: egyet a pályaudvarnál, másikat a gyárvárosban, a vágóhídtól északnyugatra. A szerb tüzérség és gépfegyverosztág késő délután lövöldözött a partról egy német röplőre, aki megállapította, hogy a Topesider—Rajja-i vasútvonalon nagyon sűrű a közlekedés. A Belgrádtól Mladenovácig terjedő egész vonalon üresek voltak az utak. A szerb tüzérség egész napon át hallgatott. Éjféltájban behajózták az átvindó gyalogság első oszlopát. Reggel 2 órakor heves tüzérségi tűz valamennyi ütegből. A Kalimegdánon működő fényszórót tüzérségünk megsemmisítette. 42-es mozsarak lövik a Vracar-magaslatot és Banovo-Bródot. Hetedikén reggel tüzérségünk különös súlyt vetett arra, hogy azokat a szerb ütegeket, amelyek az átkelést megakadályozhatnák, elhallgattassák, mert tartani lehetett attól, hogy a szerb tüzérségünk október 6-iki akcióját azért nem viszonozták, hogy erejüket a tulajdonképeni átkelésig kimélték és állásaikat el ne árulják. Reggel öt órakor, amikor világosodni kezdett, néhány zászlóaljunk már kikötött a szerb Dunaparton, Belgrádtól keletre és a csolnakokról egyenesen a vasúti töltés ostromára indultak. A szerbeknek erős gyalogsági és gépfegyvertűzét tüzérségünk erőteljes válasza elhall-

gattatta. A szerbek szívósan védekeztek, nehéztüzérségük a Kalimegdánról elárasztotta a Duna partját, de tüzérségünk oly hatásosan működött, hogy az ütegek ereje csakhamar teljesen megtörtött. Mikorra kivilágosodott, a szerb tüzérségnek föl kellett hagynia az átkelésünk ellen tett erőfeszítéseivel. A legelőször átkelt gyalogság a Duna jobb oldalán el volt vágva a baloldallal való minden összeköttetéstől, mögötte volt a széles folyam. Tüzérségünk az egész napon át ismét lőtte a szerb tüzérségi állásokat és a Kalimegdánt. Október 7-e és 8-a közötti éjjel a sötétség védelme alatt folytattuk a Kozara-szigetről a csapatok átszállítását. A szerb tüzérség igyekezett azt a Kalimegdán és a Vracar ágyutűzéssel megzavarni.

Belgrád északi részét 8-án utcai harcokkal elfoglaltuk. A szerb katonákon kívül, akik szívósan és vitézül állták meg helyüket, polgárok, sőt nők is résztvettek a harcban és kézigránátokat dobtak katonáinkra.

Dunai flottillánk az átkelést a leghatásosabban támogatta. Belgrád utcáin a harcok egész nap és a következő éjjel is tartottak. Éjszaka katonáink elérték a Dusan-uticát. 9-ének hajnalán a 49. gyalogezred 3. zászlóalja ostrommal bevette a Kalimegdánt és kitűzte a fekete-sárga zászlót. Sok nehéz és könnyű ágyú és egyéb hadianyag volt a zsákmány.

Ezalatt német csapatok a Cigányszigeten keresztül átkeltek a Száván, benyomultak Belgrád nyugati részébe és már kora reggel osztrák-magyar és német zászlók lobogtak a Konakon. 9-én sikerült a szerbeket a várostól délre levő hegységekbe visszazoritani és a várostól közvetlenül délre egyes magaslatokat elfoglalni, mialatt a szerbek a Zarkovo—Delinje—Veliki—Vracartól északra levő vonalra húzódtak vissza. A nagy siker elsősorban a gyalogság és tüzérség szoros összeműködésének, a hidászok önfeláldozó tevékenységének és a dunai flottilla támogatásának köszönhető.

Belgrád elfoglalásáról még a következőket jelenthetem: Október 6-án kezdődött a tüzérségi előkészítés. Célként a Kalimegdán Nebojsze-tornyát, a katonai iskolát, a kolostor-templomot, a víztornyot, a régi és új konakot, a Topesidert, a konak-villát és a „Moszkva”-szállodát jelölték meg, amelyekben megfigyelőink észlelete szerint, csapatok, tüzérségi megfigyelők, gépfegyverek ágyuk és hadieszközök voltak elhelyezve. Templomokat, a püspöki palotát és egyéb egyházi épületeket megkiméltünk, noha ezekben is voltak csapatok. A tüzérségi harcban az osztrák-magyar és német tüzérségnek minden kalibere résztvett. A lövés hatása kitűnő volt. A szerbek tüzérsége nem viszonozta a tüzelést, nem akarta állásait elárulni, csak röplőgépekre, csolnakokra és monitorokra lőtt. Egy lövésünk teljesen szétrombolt egy angol hajóágyút. A leghevesebb tüzérségi harcok ellenére sem várták a szerbek gyalogságunk támadását és így volt lehetséges, hogy a gyalogság a Kozara-sziget bal oldaláról a szerb partra juthatott és a védőcsapatokat megsemmisítette. A Kozara-sziget jobb oldaláról átszállított gyalogságot a szerbek pokoli gépfegyvertűzzel fogadták. A házak itt egy hegyoldalon vannak és minden ház gyalogsággal és gépfegyverekkel megrakott erőd volt. Csapatunk két nap és egy éjjel voltak kénytelenek itt kitartani. Erősítéseket, élelmet és löszereket hősiességű hidászok csak éjszaka vihettek át a Kozara-szigetről, ahonnan valaha Jenő herceg kelt át a Dunán.

Német csapatok ott kényszerítették ki a Cigányszigetnél az átkelést a Száván, ahol valaha Hunyadi kelt át. A Cigányszigeten vívták német és szerb csapatok az első véres csatát elkeseredett kéztusakkal. A sziget szerb védői valamennyien halálukat lelték. Az átkelés után rendkívül véres utcai harcok voltak Belgrád városában. Barrikádokat nem állítottak a szerbek, de minden házat külön-külön védtek meg. Nők, gyermekek, aggok revolverrel és kézigránátokkal segítettek a katonáknak. A „Paris”, „Szalóniki”, „Bosszavina” és „Kragujevac” szállodáktól a Dusan-csár-utáig minden házat, minden pincét külön kellett meghódítani.

A szerbek csak 9-én kezdték meg a visszavonulást Vracar—Avala irányában. Az ántant a szerbiai hadjáratban, Belgrádban szenvedte az első vereséget. Belgrádot

ugyanis francia, orosz és angol tüzérek védtek. Idegen katonai parancsnokság alatt orosz árkászok rakták az aknákat a Dunán és a Száván Orsovától a Drina torkolatáig. Az idegen katonai különítmények Belgrádból futva menekültek. Belgrádot állítólag öt szerb ezred védte, amelyek nagy veszteségeket szenvedtek. Göndör Ferenc.

OLCSÓ MÁSODIK KIADÁS!

MOST JELENT MEG

ELSE JERUSALEM

A SZENT SKARABÁUS

Kapható a Népszava-könyvkereskedésben, Budapest, VII, Erzsébet-körút 35. szám és valamennyi szervezeti könyvtárban!

Ara 5 kor. helyett

3 korona

OLCSÓ MÁSODIK KIADÁS!

Az áttörés.

*

Egy tüzér élményei.

Szürkül a reggel. Az esőtől fölázott országoton és a szántóföldeken át, taposott utakon üget egy tüzérlovas. Csodálkozva nézi a frissen készült tüzérállásokat, amelyek párhuzamosan húzódnak a lövészárkokkal. Lerombolt szélmalom mellett lovgol el, a malom fáját az üteg fölhasználta földözékéhez. Bekanyarodik egy roztáblába, ott áll az ezrede. Az oroszok nem láthatják az ütegeket. A hadnagy nyugtalanul járkal az állásban. A lovas csaknem 100 méternyire van már az üteg mögött, ahol gödrökben sok munició hever. A hadnagy ma egy kissé ideges. Nem csoda, tegnap este jelentette ki a százados, hogy holnap reggel az orosz vonalat több hadtest szélességében áttörik. Az előnyomulást Gallwitz vezeti. Hindenburg egy dombról fogja nézni az áttörést. 3 óra 30 perckor kezdjük a lövést. Pontosan és gyorsan kell tüzelni. Gyalogsági roham fél 9 órakor.

Háromnegyed négy, az ágyuk készen állnak, várják a parancsot a lövésre. Ekkor hátulról tompa dörrenés hallatszik, majd mély bugás, amely egyre közebb jön s az orosz árkok irányában távozik, ott egy hatalmas csattanás: — a 21-es mozsár megkezdte működését. Most egyszerre élénkség támad. Egy 15 centiméteres üteg egymásután küldi a lövéseket, négy gyors dörrenés a reggeli üdvözlét. Mellette röviden pattognak a tábori ágyuk, amelyeknek gránátjai gyors süvöltéssel sietnek, mintha első akarnának lenni az oroszoknál. Közben, mint nagydob a zenekarban, szinte nyugodtan, de erőteljesen bömbölnek a nagy mozsarak. Valamennyi üteg tüzel. Gyorsan, biztosan dolgoznak. Újabb parancs érkezik, amely az ágyucsövet új irányba rendeli. Ordítva dobja négy ágyu halálos lövegét a reggeli égbe. Gyorsabban, mindig gyorsabban tüzelnek. Az ütegpáncsnok parancsai egymást üzik a telefonon. A hadnagy alig tud lélegzeni a két parancs között. Lihegve dolgozik a légénység. Ugy röplőnek a lövegek, mint a kövek. Kézről-kézre csörögve csapódik rájuk a zárókészülék, a cső visszahajlik, aztán vakító villámlás és csattanás közben szabadul ki belőle a löveg. A töltőtűzér fölnyitja a zárókészüléket, az üres tölténytartó kipattan,